

Översyn av styrningen för makroregionala strategier

Statsrådsberedningen

2014-07-02

Dokumentbeteckning

KOM (2014) 284

Rapport från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om styrning av makroregionala strategier

Tidigare faktapromemorior i ämnet:

2012/13:FPM139 Rapport om mervärdet av makroregionala strategier

2011/12:FPM138 Översyn av EU:s strategi för Östersjöregionen

2011/12:FPM1 Rapport från kommissionen om genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen

2010/11:FPM65 EU:s strategi för Donauregionen

2008/2009:FPM151 EU:s strategi för Östersjöområdet

Sammanfattning

Kommissionen har genomfört en översyn för stärkt styrning av makroregionala strategier på grundval av erfarenheterna från genomförandet av de två etablerade makroregionala strategierna, EU:s strategi för Östersjöregionen respektive Donauregionen. Resultat av översynen presenteras i en rapport (KOM (2014) 284 final) vilket denna faktapromemoria sammanfattar. Kommissionens bedömning är att ett starkare politiskt ledarskap och ägarskap i respektive region och i berörda medlemsstater är nödvändigt för att fullt ut tillvarata mervärde och synergier som samarbetsstrategierna kan erbjuda. I rapporten ges ett antal rekommendationer i detta syfte.

Regeringen välkomnar kommissionens målsättning om ett starkare politiskt ledarskap och ägarskap för de makroregionala strategierna i medlemsländerna och i regionerna. Regeringen vill dock fortsatt se att kommissionen intar en aktiv, drivande och strategisk roll i styrning, genomförande och uppföljning av samarbetsstrategierna.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

EU antog sin första makroregionala strategi under Sveriges ordförandeskap i EU 2009 genom EU:s strategi för Östersjöregionen. Sedan dess har intresset för samarbetsformen ökat i flera regioner inom EU och i intilliggande länder. EU antog sin andra makroregionala strategi, den för Donauregionen, 2011 och initiativ har sedan tagits till en strategi för Adriatiska och Joniska havsregionen och en för Alpreionen.

Kommissionen konstaterade i sin rapport från 27 juni 2013 (COM (2013) 468) att de makroregionala strategierna medfört ett tydligt mervärde men att mer behöver göras när det gäller styrning. Allmänna rådet följde upp denna rekommendation genom att 22 oktober 2013 uppmana kommissionen att underlätta diskussionen om en förbättrad styrning av de makroregionala strategierna och att rapportera till rådet före utgången av 2014. Kommissionens rapport från 20 maj 2014 om styrning av makroregionala strategier svarar på denna uppmaning.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionen definierar styrning som den process som ska användas för att strategierna ska genomföras, det vill säga av vem, vilka gemensamma åtgärder som ska vidtas och hur de ska finansieras. Kommissionens bedömning är att förbättringar krävs genom ett starkare politiskt ledarskap och beslutsfattande i de berörda länderna och i regionerna. De ministrar och nationella myndigheter som samordnar arbetet måste ta fullt ansvar och tydligare styra det som sker på fältet. En tydligare arbetsorganisation behövs också. Myndigheter som arbetar med det praktiska genomförandet är i behov av en klar ansvarsfördelning, en effektiv samordning och tillräckliga resurser. Kommissionen menar att det inte rör sig om tillskott av nya medel, utan om en bättre användning av befintliga medel. Kommissionen framhåller de existerande regionala organisationernas betydelse och att dessa bör utnyttjas mer. Kommissionen slår också fast att det inte är önskvärt med en modell för alla makroregioner. Hänsyn måste tas till regionernas olika behov, starka och svaga sidor. I sin rapport granskar kommissionen styrningen av makroregionala strategier utifrån tre nivåer: politiskt ledarskap och ansvar, samordning och genomförande.

Kommissionen menar att det i nuvarande system byggts upp ett allt för stort beroende av kommissionen som främsta drivkraften för makroregionala strategier. En bättre balans krävs mellan ledarskapet i de berörda länderna, i regionerna som helhet och kommissionens roll. Ett tydligare politiskt ledarskap behövs genom exempelvis mer systematiskt anordnade ministermöten i regionerna. På nationell nivå bör den samordnande politiska nivån inta en mer strategiskt nationell roll för genomförandet av de makroregionala strategierna. Här nämns Sverige som gott exempel med en utvecklad modell för de olika nationella genomförandenivåerna med EU-ministern som ansvarig minister. Kommissionen framhåller också vikten av ett brett deltagande från berörda aktörer, inbegripet parlament på olika nivåer, regionala myndigheter och det civila samhället som avgörande för ett brett ägarskap och ledarskap.

För att stärka det politiska ledarskapet och ansvaret i regionen och länderna, rekommenderar kommissionen en större tonvikt på ministrarna på centralt samordnande nivå och de nationella kontaktpunkterna för de makroregionala strategierna. Enligt kommissionen bör ministrarna mer aktivt delta i att utvärdera framsteg, leda genomförandet och lösa dödlägen. Ministermöten bör anordnas i samband med årliga forum och ett roterande ordförandeskap bör övervägas för varje makroregional strategi. Även berörda fackministrar som pekats ut som strategiskt viktiga bör kunna träffas i anslutning till rådsmöten. Kommissionen bör även i fortsättningen erbjuda strategiskt stöd och säkerställa samstämmigheten med EU:s politik och ståndpunkter. Informationen om redan erhållna resultat bör förbättras och de transnationella samarbetsprogrammen bör användas fullt ut för att underlätta och stödja den politiska styrningen.

Samordning

En stark och operativ samordning utgör länken mellan det politiska ledarskapet och de som har ansvar för genomförandet. Kommissionen anser att samordningen och förvaltningen i nuläget inte fungerar helt tillfredsställande. I synnerhet bör de nationella kontaktpunkternas roll klargöras. Kommissionen anser att dess roll och mervärde snarast stå att finna i att ge sakkunnigt EU-stöd i tematiska och politiska frågor och att garantera en överensstämmelse med EU:s mål men mindre i det löpande samordningsarbetet.

Kommissionen anser därför att det tydligare bör vara nationella kontaktpunkter som står för löpande samordning och operativt ledarskap. Kommissionens roll bör begränsas till fall där dess medverkan ger ett klart mervärde och snarare inta en problemlösande roll än en löpande samordnande roll. Högnivågruppen för EU:s makroregionala strategier bör användas mer aktivt för att säkerställa överensstämmelsen mellan de makroregionala strategiernas mål och EU:s övergripande mål. De

Genomförande

Med genomförandet av de makroregionala strategierna syftas främst på arbetet som bedrivs inom respektive tematiska område. Erfarenheterna visar att kapaciteten för experterna som har till uppgift att genomföra arbetet inom olika tematiska områden varierar kraftigt. Det saknas idag en tydlig ansvarsfördelning när det till exempel gäller avrapportering om måluppfyllnad inom respektive område och den övergripande utvärderingen av resultaten. Det saknas professionellt och varaktigt stöd för genomförande experter, vilket kommissionen anser delvis bör kunna åtgärdas med en mer medveten användning av berörda transnationella samarbetsprogram och stödprogrammet Interact. Samtidigt konstaterar kommissionen att det nya regelverket för programperioden 2014-2020 ger en större möjlighet till stöd genom EU-program, vilket ska underlätta för genomförandet av strategierna på expertnivå.

Kommissionen anser att fackministrarna fullt ut bör bära ansvaret för arbetet med de tematiska områdena och för de villkor som tillhandahålls de experter som ska samordna genomförandet i regionen för respektive tematiska område. För varje område bör officiella styrgrupper utses med klara mandat och resurser. Kommissionen bör stå för motsvarande expertkunnande inom de tematiska områdena. Befintliga regionala institutioner bör tillerkännas en tydlig roll för att undvika dubbelarbete och överlappning. Kommissionen anser att de transnationella samarbetsprogrammen bör användas för att stödja samordning och genomförande av strategierna genom att stödja samordnandet av de tematiska områdena - praktiskt såväl som genom uppgiftsinsamling, analyser och rådgivning. De transnationella samarbetsprogrammen bör också utgöra en plattform för det civila samhällets deltagande samt deltagande på regional nivå, myndighetsnivåer samt parlamentarisk debatt och för att anordna de årliga forumen. På grundval av de goda erfarenheterna från stödprogrammet Interacts arbete med bland annat EU:s strategi för Östersjöregionen, bör Interact också bidra med stöd för utveckling och för kunskapsutbyte mellan de olika makroregionala strategierna.

Kommissionen uppmanar övriga institutioner och berörda medlemsländer att stödja dessa rekommendationer och att tillsammans med kommissionen arbeta för att förbättra styrningen av EU:s makroregionala strategier.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Ingen inverkan på svenska regler.

Inga budgetära konsekvenser följer av kommissionens rapport. Mot bakgrund av Sveriges budgetrestriktiva hållning ska Sverige agera för att ekonomiska konsekvenser för EU:s makroregionala strategier begränsas både för statens budget och EU-budgeten. EU:s makroregionala strategier bygger på budgetneutral grund och ska genomföras inom ramen för befintliga medel.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen stödjer principiellt den allmänna ansatsen i rapporten för ett tydligare politiskt ledarskap och ägarskap i regionerna och i berörda medlemsländer. Regeringens bedömning är att flera av de åtgärder som efterfrågas redan är genomförda i Sverige. Detsamma gäller till stor del för länderna i Östersjöregionen som gemensamt åtagit sig att genomföra vissa av de föreslagna åtgärderna, bland annat ett roterande ordförandskap för de nationella kontaktpunkterna och initiativ till styrgrupper för alla tematiska områden. Samtidigt varierar graden av nationell samordning och ansvarstagande också i Östersjöregionen, vilket understryker behovet av en samsyn om rollfördelning och styrning av EU:s makroregionala strategier. Ett stort mervärde med EU:s makroregionala strategier står samtidigt att finna i en stark och tydlig förankring i EU:s institutioner och i synnerhet genom en strategisk roll för kommissionen. Ett starkare politiskt ägarskap och ledarskap i medlemsländerna och i regionerna kan inte ersätta kommissionen utan det är viktigt att balansera dessa roller. Regeringen välkomnar därför en diskussion i rådet.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Rapporten har inte sänts på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

2013/14:FPM92

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt då rapporten inte innehåller lagstiftningsförslag.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt då rapporten inte innehåller lagstiftningsförslag.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Slutsatser om kommissionens rapport om styrning av makroregionala strategier kommer att antas av rådet för Allmänna frågor under det italienska ordförandeskapet under hösten 2014.

4.2 Fackuttryck/termer

INTERACT – ett stödprogram för interregionala program inom EU.